

„A Vajda”

A diáktársadalom elsősorban nem kifinomult modoráról híres. Így volt ez már a mi időnkben is, amikor nekivágott a gimnazista életnek a később Nagy Generáció néven ismert nemzedék néhány utolsó évfolyama. Az iskolai hétköznapi forgatagában lusták voltunk végigmondani, hogy Vajda tanár úr, így amikor iskola szerte népszerű matematika tanárunkról esett szó, csak ennyit mondtunk: a Vajda. Ez a kissé érdes, nyegle megnevezés azonban egy-két év alatt megtelt tisztelettel, fogalomná érett.

Amikor 1967 szeptemberében gimnazista éveink első napjait töltöttük az akkor még csak egyszerűen Cinkotai Gimnázium névre hallgató intézményben, tele voltunk várakozással. A szélrózsa legkülönbözőbb irányai közül vezényelt minket egy osztályba az a nagy rendező, akit túl a negyvenéves érettségi találkozáson hajlamos az ember Sorsnak nevezni. Még egymást sem ismertük, akkor találkoztunk először, a tanáraink többségéről pedig még csak nem is hallottunk. A jól értesültek ugyan tudni vélték, hogy nekünk az 1. d-ben egy bizonyos Vajda Imre fogja tanítani a matekot, és a nagytapasztalatú másodikosok ezt nagy szerencsének tartották. Egyelőre azonban számunkra ez a hír nem jelentett többet, mint egy nevet és némi reményt. Így amikor becsöngettek az első matekóra, mindenki kíváncsi szemekkel meredt az ajtóra, ki is fog belépni rajta.

Amint elült a csengő hangja, máris mozdult a kilincs, és ott állt előttünk a negyvenes éveinek közepén járó Vajda tanár úr, kék köpenyben, hóna alatt az osztálynaplóval, arcán pedig egy olyan barátságos, mégis komoly arckifejezéssel, amitől kétségeink elillantak, mindenki megkönnyebbült. Pedig akkor a nevének kívül semmit nem tudtunk róla, mégis mindnyájan úgy éreztük, egy gonddal kevesebb, matekból jó tanárunk lesz. Ezt persze csak az első óra utáni szünetben tudtuk megvitatni, de mindegyikünkben hasonló érzés született. Ma már azt is elmondhatom, ezt a véleményünket később sem kellett soha átértékelnünk.

Vajda tanár úrnál a követelmény világos volt és egyértelmű, az értékelés pedig igazságos. Más tantárgyak esetében többünkkel előfordult, hogy ha rosszabb jegyet kaptunk, mint amit reméltünk, a tanárok rosszindulatában kerestük az okot. Nyilván akkor sem volt igazunk, de Vajda tanár úr esetében ez még csak fel sem merülhetett. Olyan egyértelmű humánussal, jóindulattal és őszinte szándékkal próbálta szolgálni szellemi fejlődésünket, ami mindenki tiszteletet ébresztett. Jóindulata megkérdőjelezhetetlen volt.

Egyszer a buszmegállóban a 92-esre várva egyik kollégájának fülünk hallatára tréfásan azt mondta, tanári pályafutásának legkatasztrófálisabb osztálya vagyunk, és akinek a mi osztályunkban kettese van matekból, arra már úgy néz fel, mint az osztály egy biztos pontjára. Ez azonban inkább egy széles mosollyal kísért, jobb tanulásra ösztönző üzenet volt, mint valós helyzetértékelés. Az persze igaz, hogy matematikából 4-5 olyan osztálytársunk volt csak, akinek a matekpéldák soha nem okoztak gondot, de Vajda

tanár úr ennek ellenére sem úgy tekintett a többiekre, mint akikre nem is érdemes energiát pazarolni. Ugyanolyan lelkesen, fáradhatatlanul, és kifogyhatatlan türelemmel próbálta elmagyarázni a tudnivalókat azoknak is, kikről mindenki tudta, hogy későbbi életükben semmilyen szerepe nem lesz a számoknak, mint azoknak, akik a műszaki egyetem felé igyekeztek. Én magam a stabil közepes matekosok közé tartoztam, de ez a Vajda-féle közepes elég volt ahhoz, hogy fiamnak harmadikos gimnazista korában úgy segítsek, hogy például a másodfokú egyenlet megoldó képletét nem könyvből kellett felidézniem. Ahogy ő tanított, úgy látszik, hosszú távra szólt.

A végtelennek tűnő bizonyítások, levezetések, kéttáblányi másodfokú egyenletek felírása pedig általában úgy végződött, hogy egy-két méter távolságból nagy ívben a krétatartóba hajította a kis fehér krétarudacsját, és elhangzott a szállóigévé vált kérdő mondat, melyet valószínűleg minden tanítványa ma is bármikor el tudna ismételni: „Óhaj, sóhaj, panasz, kívánság, zokszó, keserűség, lavór, könnycsepp, mi más egyéb? Magyarul ez annyit jelentett, hogy ha valakiben bármi kérdés, kétség, felmerült, ha nem értette meg valamelyik részletet, nyugodtan kérdezhetett, és a tanár úr akár előlről, újból elmagyarázta a levezetést, megoldást, bizonyítást, és ebben az sem zavarta, ha közben kicsengettek. Akik értették, természetesen kimehettek, csak önmagát és a kérdezőt ítélte „túlórázásra”.

Aztán leérettségiztünk, és felhajtottunk az élet szürke országútjára. Tanultunk, dolgoztunk, családot alapítottunk, autót vettünk, nyaralót építettünk, és egyszer csak azt vettük észre, hogy az ősz hajszálak már nem csak mások fején díszelnek. Már a gyermekeink jártak gimnáziumba, egyetemre, nekünk meg egyre szaporodott a múltunk. Nyaranként olykor azért megálltunk a rohanásban, és megmártóztunk a Balaton vizében.

Életem egy boldogabb szakaszában engem is nyakig a Balatonba merülve talált a júliusi kánikula. Szárszón saját kezünkkel építettünk egy kis nyaralót, és két malterkeverés között leugrottunk fürdeni. Könnyű szél kergette a vitorlásokat, melyek közül az egyik szemmel láthatólag kikötéshez készülődött. Elhaladt mellettünk, és meglepetten ismertem föl a kormányrúdnál Vajda tanár urat. Vagy húsz évvel lehetünk már az érettségi után, mégis reflex-szerűen ráköszöntem: tiszteletem, tanár úr! Nagy kört leírva fordult vissza a hajója, és mire újra mellém ért, már a nevemet is tudta: jó napot Tiborkám, nyaralunk, nyaralunk?

Húsz év után, a nevemen szólított. Bár utólag kiderült, a vezetéknevem nem jutott azonnal eszébe, de nekem az is csoda volt, hogy egyáltalán megismert. Engem, aki az ő szempontjából a legátlagosabb, szürke gimnazista voltam, nem voltak feltűnő eredményeim, nem nyertem matekversenyt, mégis emlékezett rám. És nyilván így volt számtalan más tanítványával is.

Néhány szót beszélgettünk, majd meghívott egy vitorlázásra, amit sajnos nem tudtam igénybe venni, mert másnap már hazajöttünk.

Még napokig jóleső érzéssel töprengtem az eseten. Megtehetette volna, hogy visszaköszön, és suhan tovább. Megtehetette volna, hogy vissza se köszön. De ő hajlandó volt öt barátságos mondat kedvéért visszafordulni egy húsz éve nem látott volt tanítványához. Volt ebben valami arisztokratikus elegancia. A humánus eleganciája. Ugyanannak a szemléletnek a folytatása, amellyel a diákjait kezelte, és amellyel akaratán kívül valószínűleg örökre emléket állított önmagának tanítványai előtt.

Vajda Imre tanár úr kilencven éves. Isten éltesse őt még nagyon sokáig!

2013. március

bor

Mészáros Ti-